

HALİME

(حلیمة)

Ümmü Kebşe Halîme
bint Ebî Züeyb Abdillâh
b. el-Hâris es-Sa'diyye

Hiz. Peygamber'in sütannesi.

Hevâzin kabilesinin Sa'd b. Bekir koluna mensuptur. Ümmü Kebşe künyesiyle ve Halîme es-Sa'diyye olarak anılmaktadır.

Mekkeli aileler yeni doğan çocuklarını, çölün sağlıklı havasında büyümeleri ve fasih Arapça'yı öğrenmeleri için bedevî kabilelerden bir sütanneye verirlerdi. Sütanneliği kendileri için gelir kaynağı olan bedevî kadınları da zengin ailelerin çocuklarını tercih ederlerdi. Halîme, bir kıtlık yılında kabilesinden bazı kadınlarla birlikte bu amaçla Mekke'ye gittiğinde zengin bir aile çocuğu bulamadı; yetim olması sebebiyle Hiz. Muhammed'i almakta tereddüt gösterdiyse de boş dönmek için ona sütanneliği yapmayı kabul etti. Halîme iki yıl sonra çocuğu süttan kestti ve ailesine teslim etmek istedi. Fakat annesi Âmine, muhtemelen çöl havasının çocuğuna yaradığını görünce, başka bir rivayete göre ise o esnada Mekke'de veba salgını bulunduğundan çocuğun bir süre daha sütannesinin yanında kalmasını uygun gördü. Hiz. Muhammed beş yaşına gelince Halîme onu ailesine teslim etti.

Kaynaklar bu dönemde, başta şakk-ı sadr* ve Halîme ile ailesinin Hiz. Muhammed'i aldıktan sonra bolluğa kavuşması olmak üzere bazı fevkalâde olayların meydana geldiğini ve bunların bir kısmına sütanne ile sütbabanın şahit olduğunu kaydeder.

Halîme bir kıtlık yılında Hiz. Muhammed'i ziyarete gidince Hiz. Hatice ona kırk koyun ve bir deve verdi. Müslüman olduğunda hemen bütün kaynakların ittifak etmesi (bu konuda Moğultay b. Kılıç *et-Tuħfetü'l-cesime li-İslâmi Ĥalîme* adlı bir risâle telif etmiştir [*İzâhu'l-meknûn*, I, 245]), Halîme'nin daha sonra da Resûl-i Ekrem'le görüştüğü ihtimalini akla getirmektedir.

Halîme'nin ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Bi'setten veya Mekke'nin fethinden önce yahut Hiz. Peygamber'in vefatından sonra öldüğü ileri sürülmekteyse de onun müslüman olduğu dikkate alınarak bi'setten sonra ve Mekke'nin fethinden önce öldüğü tahmin edilmektedir. Bu durumda, Halîme'nin Resûl-i Ekrem'in vefatından sonra Hiz.

Ebû Bekir ve Ömer'e geldiği, onların da kendisine ikramda bulunduğu şeklindeki rivayetler (İbnü'l-Cevzî, *el-Vefâ*, I, 115; Diyarbekrî, I, 228) ihtiyatla karşılanmalıdır. Ayrıca Ci'râne mevkiinde Hiz. Peygamber'in yanına gelen ve onun ikramda bulunduğu kadının da sütannesi değil sütkızkardeşi Şeymâ olduğu anlaşılmaktadır.

Halîme'nin kocası Hâris b. Abdüluzza hakkında da fazla bilgi yoktur. Hâris'in bi'setten kısa bir müddet sonra veya Hiz. Peygamber'in vefatından ardından müslüman olduğu şeklinde iki görüş bulunmaktadır, bunlardan birincisinin ağırlık kazandığı görülmektedir.

Kaynaklar, Hiz. Peygamber'in Halîme'den sütkardeşleri olan Abdullah, Üneyse ve Şeymâ diye tanınan Huzâfe'nin (Cüdâme) müslüman olduklarını kaydeder. Resûl-i Ekrem'in amcasının oğlu Ebû Süfyân b. Hâris b. Abdülmuttalib'in de Halîme'den sütkardeşi olduğuna dair rivayetler yanında bazı kaynaklarda onun diğer sütannesi Süveybe'den sütkardeşi olduğu belirtilmektedir (Halebî, I, 140).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Dâvûd, "Edeb", 120; İbn İshak, *es-Sîre*, s. 25-28; İbn Hişâm, *es-Sîre*², I, 160-167; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 110-115; Belâzürî, *Ensâb*, I, 93-95; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 157-160; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 265; Beyhâkî, *Delâ'îl-ü'n-nübüvve* (nşr. Abdülmü'tî Kal'acî), Beyrut 1405/1985, I, 132-146; İbn Abdülber, *el-İst'âb*, IV, 270; Sem'ânî, *el-Ensâb*, VII, 82; İbn Asâkîr, *Târîhu Dimaşk* (Amrevî), III, 86-94; Süheylî, *er-Ravzü'l-ünûf*, II, 160-161, 164-179, 182; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-safve*, I, 57-63; a.m.f., *el-Vefâ*, I, 107-117; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, I, 459-462; II, 266; a.m.f., *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), VII, 67-69; Münzirî, *Muħtaşaru Süneni Ebi Dâvûd* (nşr. M. Hâmid el-Fikî), Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), VIII, 39-40; İbn Seyyidunnâs, *Üyûnü'l-eşer* (nşr. M. el-İd el-Hatrâvî - Muhyiddin Müstû), Medine-Beyrut 1413/1992, I, 94-97; İbnü'l-Verdî, *Tetimmütü'l-Muħtaşar fi aħbâri'l-beşer* (nşr. Ahmed Rif'at el-Bedrâvî), Beyrut 1389/1970, I, 155-157; Safedî, *el-Vâfi*, XIII, 134-135; XVI, 219; İbn Kesir, *el-Bidâye*, II, 273-279; Muhibbüddin et-Taberî, *Zehâ'irü'l-ukbâ fi menâkıbi zevi'l-kurbâ*, Beyrut 1974, s. 259-260; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 274; İbn Fehd, *İthâf-ü'l-verâ bi-aħbâri ümmi'l-kurâ* (nşr. Fehîm M. Şeltût), Mekke 1403/1983, I, 57-63, 70-88; Diyarbekrî, *Târîhu'l-ħamis*, I, 223-229; II, 108-109; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, I, 140, 144-156; Yûsuf en-Nebhânî, *Ĥüccetullâh 'ale'l-âlemîn*, Diyarbakır, ts. (el-Mektebetü'l-İslâmiyye), s. 254-260; L. Caetani, *İslâm Tarihi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1924, I, 354-364; *İzâhu'l-meknûn*, I, 245; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 41-45, 70-72; Ekrem Ziyâ el-Ömerî, *es-Siretü'n-nebiyyetü's-şahiha*, Medine 1415/1994, I, 102-105; "Halime", *TA*, XVIII, 391; Fr. Buhl, "Halime", *IA*, V/1, s. 164-165; W. Montgomery Watt, "Ĥalima Bint Abi Dhu'ayb", *EP*² (İng.), III, 94.

ASRI ÇUBUKÇU

HALİME HATUN KÜLLİYESİ

Manisa'nın Akhisar ilçesine bağlı
Gölmarmara bucağında
XVII. yüzyıla ait külliye.

Vakfiyesinden, III. Mehmed'in (1595-1603) sütannesi Halime Hatun tarafından yaptırıldığı ve cami, medrese, dârül-hadis, sıbyan mektebi, kütüphane, imaret ve misafirhaneden meydana geldiği öğrenilmektedir (vakfiye hakkında geniş bilgi için bk. Gökçen, II, 70-73). Bugüne kalan birimler cami, medrese ve imaretle aynı yüzyılın sonlarında gelir sağlamak amacıyla külliye eklenen çifte hamamdır.

Cami. Tek kubbeli tipte olan cami plan bakımından Bursa Alâeddin Bey Camii'ni andırır; yakın çevresinde yer alan XIV. yüzyıl sonuna ait Şahuban Hatun (Kadın) Camii'nin daha gösterişli bir benzeridir. 12 x 12 m. boyutlarındaki harimi örtün kubbe sekizgen bir kasağa oturtulmuş ve geçişi pandantiflerle sağlanmıştır. Cami, baklava ve mukarnas başlıklı mermer sütunlar üzerine ortada beşik tonoz, yanlarda kubbe ile örtülmüş ve yan açıklıkları tuğla ile örülmüş üç gözlü bir son cemaat yerine sahiptir; sonradan

Halime Hatun Camii - Gölmarmara / Manisa

